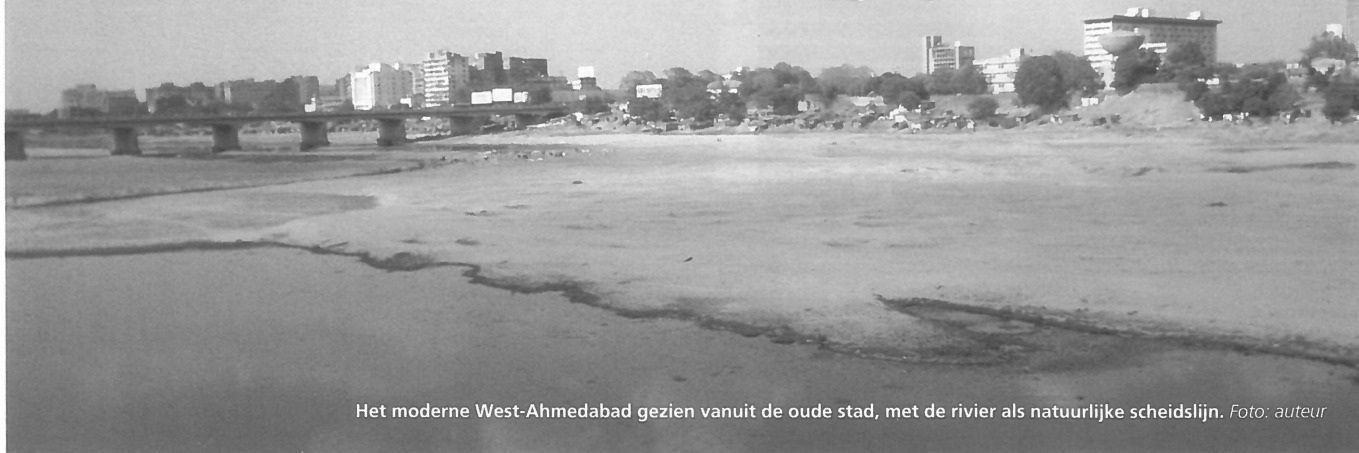

Het andere India

Het moderne West-Ahmedabad gezien vanuit de oude stad, met de rivier als natuurlijke scheidslijn. Foto: auteur

Heel lang is naar India gekeken als een sterk centralistisch gestuurde staat met een socialistisch economisch beleid. Onderzoekers hebben onvoldoende oog gehad voor de mogelijkheden om op deelstaatniveau een redelijk onafhankelijk en zelfs liberaal economisch beleid te voeren. In de jaren tachtig ontwikkelde de deelstaat Gujarat zich tot de op een na belangrijkste industriële deelstaat in India. De machtigste is en blijft het aangrenzende Maharashtra met de hoofdstad Bombay (Mumbai), waar meer dan de helft van de Indiase belastingopbrengsten worden gegenereerd. Het economisch succes van de deelstaat Gujarat is in belangrijke mate te danken aan het liberaal economische beleid, dat de deelstaatregering van Gujarat al veel eerder invoerde, nog voor de centrale overheid er in de jaren negentig aan begon. Zo werden tien havens geprivatiseerd, terwijl de overheid zelf in andere havens investeerde. Dat de deelstaatoverheid heel bewust de concurrentie met de buurstaat Maharashtra is aangegaan, blijkt uit een advertentie in een speciale bijlage van de *Financial Times* in 1996: "If you have had enough of the congestion in the port of Mumbai, try the 173 ports of Gujarat!" Evenals vertegenwoordigers van andere deelstaten reizen die van Gujarat tegenwoordig zelfstandig in het buitenland om interesse te wekken bij potentiële buitenlandse investeerders. De overheid kan goedkoop land beschikbaar stellen, belastingfaciliteiten aanbieden en zondig heel soepel zijn met het afgeven van vergunningen als investeringen echt interessant zijn voor de staat.

AHMEDABAD

In de economische hoofdstad Ahmedabad heeft een ingrijpende economische herstructurering plaatsgevonden. De traditionele textielindustrie was in de jaren zestig al niet meer concurrerend.

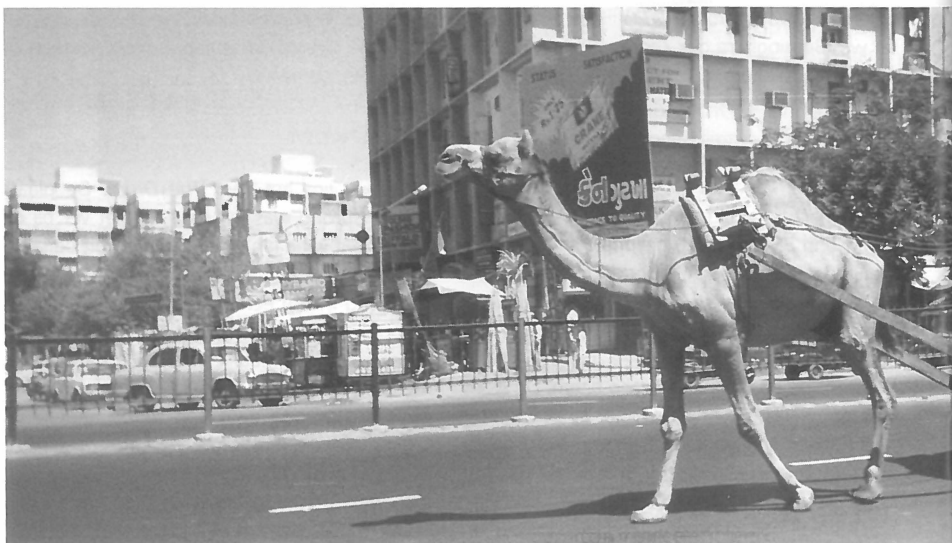
MEINE PIETER VAN DIJK*

Voor wie nu nog hetzelfde beeld heeft van India als in de jaren zeventig, is het hoog tijd dit beeld aan te passen. Sinds die tijd vinden, zeker op het niveau van de deelstaten, ingrijpende veranderingen plaats. In dit artikel staan de ontwikkelingen in de deelstaat Gujarat centraal.

De technologie was verouderd en arbeid was te duur geworden. Bij de koude sanering verloren veel mensen hun baan. Daar staat tegenover dat de stad in toenemende mate het centrum van de dienstensector is geworden. Banken en verzekeringsmaatschappijen die actief zijn in de hele deelstaat vestigen zich er in toenemende mate.

nieuwe kansen kregen.

De textielindustrie is inmiddels ook nieuw leven ingeblazen met de ontwikkeling van nieuwe producten, een modernere manier om stof te produceren en de enorme mogelijkheden die nieuwe markten bieden. Uit Uganda verdreven Aziaten, veelal afkomstig uit Gujarat, bestellen

Tevens is er een grote bloei in informele bedrijvigheid en in kleine ondernemingen. Tienduizenden werklozen uit de textielsector hebben zo

nu vanuit Engeland en Canada in Gujarat T-shirts die aan de toeristen in Kenia worden verkocht. De nieuwe, vaak kleinere, textielbedrij-

ven die profiteren van deze driehoekshandel vestigen zich meestal echter niet meer in Ahmedabad, waar de arbeid te goed is georganiseerd en de lonen te hoog liggen.

De veranderingen in Ahmedabad komen zeer sprekend tot uitdrukking in de gebouwde omgeving. Aan de ene kant van de rivier ligt de *old, walled city*, waar de oude textielindustrie was geconcentreerd. Dat is een typisch overvolle Indiase stad met nauwe straten en slecht onderhouden gebouwen en infrastructuur. Aan de andere kant van de rivier ligt West-Ahmedabad. Deze moderne stad is revolutionair voor India en de complete tegenpool van het oude gedeelte van de stad. In West-Ahmedabad is het ene na het andere architecturaal fraaie gebouw neer gezet. Er liggen brede wegen en men heeft er bomen geplant. Je kunt er op terrassen eten en studenten spelen er cricket op de tussen de gebouwen aangelegde sportvelden.

SCHOOL OF PLANNING

In een van die fraai vormgegeven gebouwen is de *School of Planning* gevestigd. De economische voorspoed en moderne uitstraling zijn de studenten gelukkig niet naar het hoofd gestegen. Zij zijn oog blijven houden voor maatschappelijk relevante onderwerpen. Een greep uit de gekozen onderwerpen om op af te studeren laat dit zien: de samenhang tussen inkomensniveaus en ziekten in krottenwijken in Calcutta, de spreiding van vervuiling in Indiase deelstaten en de districten van Gujarat en moeten we tigers of landlozen beschermen in dit land? De gesignaleerde gunstige ontwikkelingen nemen niet weg dat de deelstaat Gujarat evenals de rest van India nog een overvloed aan maatschappelijke problemen kent. Economen hebben het vaak over *Hindu growth*. De economie groeit met drie procent per jaar, maar de bevolking ook. In per capita termen gaat een land er dan niet op vooruit. Dat was enigszins overdreven de situatie in India tot

De traditie en het moderne samengaan. Foto: auteur

1990. Sindsdien ligt de economische groei rond de zes procent per jaar en de bevolkingsgroei is volgens het *World Development Report* van de

Wereldbank ondertussen gedaald naar 1,6 procent, dus per hoofd van de bevolking tikt de groei nu ook aan.

De kritische onderzoeker zal zich afvragen hoe die groei is verdeeld. Het in Rotterdam gevestigde *Institute for Housing and Urban Development Studies* (IHS) doet samen met docenten van de School of Planning onderzoek naar de gevolgen van de economische liberalisering voor zowel *slum*-bewoners, als voor allerlei informele, kleine en middelgrote bedrijven. Om veranderingen in de positie van *slum*-bewoners vast te stellen zijn de resultaten van een zo'n tien jaar geleden verschenen proefschrift van een toenmalig medewerkster van de *School of Planning* als uitgangspunt genomen. Om inzicht te krijgen in de veranderingen die zich bij informele, kleine en middelgrote bedrijven hebben voltrokken, werd een aantal vragen in de vragenlijst opgenomen die de huidige situatie met drie jaar geleden beoogden te vergelijken. "Is uw omzet gestegen, werken er meer mensen en verdient u meer?" Dat bleek allemaal het geval. Ook uit de huishoud-enquêtes bleek dat de meeste gezinnen gemiddeld meer inkomen hadden, ook al is dit vaak het gevolg van het feit dat er meer mensen per gezin werken. Al met al geven de resultaten van het onderzoek aan dat zowel *slum*-bewoners als kleine ondernemers er op vooruit zijn gegaan in Ahmedabad.

TEGENKRACHTEN

Tegelijkertijd zijn in Gujarat ook negatieve krachten aan het werk en voor een evenwichtig beeld zou het nodig zijn hun invloed preciezer vast te stellen. Hierbij enkele voorbeelden. In deze deelstaat is de Hindoeïstische politieke partij BJP aan de macht gekomen. In het algemeen voert deze partij wel een *pro-business* beleid, maar onderling is men zo aan het twisten, dat men zich af en toe afvraagt of er überhaupt nog economisch beleid op deelstaatniveau wordt gevoerd, of dat men zich beperkt tot het bevoordelen van bevriende ondernemers. Voor Ahmedabad geldt dat de daar regerende BJP meer ziet in zichtbare infrastructurele projecten dan in *slum*-verbeteringsprojecten. Dat wegverbreding nogal eens tot het verplaatsen van bewoners leidt, daar lijken deze BJP bestuurders niet wakker van te liggen. Aan de BJP gelieerde groepen zijn september 1998 op het terrein van de *School of Planning* verschenen om duidelijk te maken dat men de daar zorgvuldig gekoesterde intellectuele vrijheid niet wenst te tolereren. De campus moest daarna een aantal maanden dicht. Een ander voorbeeld betreft de in de jaren tachtig opgebloeide chemische industrie. In 1995 ging het Hoge Gerechtshof in Gujarat ertoe over zo'n duizend bedrijven te sluiten omdat ze in hoge mate vervuילend bleken te zijn. Helaas zijn de industriële echter nauwelijks veroordeeld. Vier jaar later blijkt dat veel zaken tegen vervuilers zijn geseponneerd, zogenaamd vanwege gebrek aan bewijs. De bevolking van de deelstaat was in eerste instantie blij dat de corrupte uitvoerende macht, die zich meestal liet afkopen, eindelijk eens zou worden gecorrigeerd. Uiteindelijk

Fraaie nieuwbouw in West-Ahmedabad. Foto: auteur

heeft dit initiatief geleid tot een veel groter bewustzijn, zowel bij de burgers als bij de overheid, van het belang van een streng milieubeleid om de dynamische industriële sector in de staat enigszins in toom te kunnen houden.

Vanuit de literatuur en vanuit Nederland krijgt de onderzoeker gemakkelijk een verkeerd beeld van het hedendaags India. Ten onrechte zien velen dit subcontinent generaliserend als één land, in plaats van dat zij oog hebben voor de grote verschillen tussen deelstaten en zelfs tussen steden in die staten. Het blijkt ergens anders vaak weer net even iets anders te zijn. In de jaren negentig is in India in het algemeen en in Gujarat in het bijzonder veel veranderd. De enorme economische dynamiek die er in Gujarat is waar te nemen vormt een uitdaging voor de nieuwsgierige onderzoeker.

* Meine Pieter van Dijk is werkzaam als universitair hoofd-docent aan de Economische Faculteit Erasmus Universiteit en als econoom aan het Institute for Housing and urban development Studies (IHS), beide in Rotterdam